

Diagnóza: kolaps. Terapia: štrajk

Situácia, v ktorej sa dnes ocitá slovenské zdravotníctvo, nie je nová, prekvapujúca, ani prechodná. Mladšia generácia lekárov, sestier a ostatného zdravotníckeho personálu si žiadne „lepšie časy“, keď nemusela čeliť stagnujúcim či klesajúcim mzdám, nezákonným nadčasom a otrasným pracovným podmienkam, už ani nemôže pamätať. To, čo pozná a v čom sa už dobre orientuje, je **permanentná kríza**.

K chronickým problémom zdravotníctva sa v posledných troch rokoch pridali ďalšie:

- ★ Všetky sektory ekonomiky európskych krajín, od „A“ (autopriemyslu) po „Z“ (zdravotníctvo) zasiahla **ekonomická kríza**, ktorá sa – či už ako reálna ekonomická hrozba, alebo ako manažérska zámienka – stala účinným **nástrojom kapitálu na vyvíjanie nátlaku na zamestnancov**. Výnimkou nebolo ani slovenské zdravotníctvo. Rast nezamestnanosti a pokles miezd sa počnúc rokom 2009 premietol do poklesu príjmov zdravotných poisťovní. Znamenalo to **stagnáciu platieb, znásobenie nadlimitných výkonov a ďalšie zadlžovanie nemocníc**, čo posilnilo pozíciu zdravotných poisťovní (teda štátu a súkromného kapitálu) zoči-voči poskytovateľom zdravotnej starostlivosti. **Na konci tejto reťaze, samozrejme, nie sú riaditelia a manažment nemocníc, ale jednotliví zamestnanci zdravotníctva. A tí ju dnes držia za čoraz kratší koniec.**
- ★ Po krátkom nadšení z údajného konca krízy prišiel v polovici roka 2010 ďalší úder: **ekonomická kríza sa stala fiškálnou**. Na programe dňa je krátenie výdavkov – **prostredníctvom úsporných opatrení sa bremeno štátneho dlhu prenáša z pliec firiem na plecia pracujúcich**. Rast cien energií a potravín ďalej ukrajuje z reálnych miezd. Súčasne rastie tlak na zvyšovanie produktivity.

Pracovať v zdravotníctve – pokiaľ nejde o post v správnej rade „transformovanej“ nemocnice, v predstavenstve poisťovne alebo v jednom z „reformných tímov“ – teda znamená neustále čeliť systematickým a koordinovaným útokom z viacerých strán.

Proti zamestnancom zdravotníctva dnes stojí štát, súkromný kapitál zdravotných poisťovní a manažment zdravotníckych zariadení. **Štát** ako garant priaznivého „podnikateľského prostredia“ potrebuje viac či menej funkčné verejné zdravotníctvo, ktoré dokáže obstarávať

nevyhnutnú „údržbu“ pracovnej sily pri minimálnych nákladoch. **Súkromné zdravotné poisťovne** zaujímajú rentu, ktorá k nim – pri minimálnom podnikateľskom riziku – plynie v podobe odvodov, a tak sa snažia hrať čo najmenej výkonov. A **manažéri nemocníc**, ak aj odhliadneme od ich politických a ekonomických prepojení, sa musia predovšetkým správať ako šéfovia podniku. Títo traja aktéri majú teda spoločný záujem: **držať nároky personálu na uzde, vynucovať maximálne výkony za minimálne mzdy a udržiavať zamestnancov rozdelených podľa profesie**.

Legitímnym záujmom zdravotníkov je – ako v prípade všetkých zamestnancov – **viac peňazí za menej práce pri lepších pracovných podmienkach**. Aby to dosiahli, musia pri presadzovaní vlastných záujmov **postupovať rovnako sebecky a bezohľadne**, ako ich oponenti. Demonštrácie, petície a symbolické protestné akcie môžu povzbudiť a dodať sebadôveru. No **skutočná sila zdravotníkov je tam, kde to štát, poisťovne i manažment najviac zabolí**: na vlastných pracoviskách. Tam môžu narušiť chod zdravotníckej mašinérie a prinútiť všetkých troch protivníkov, aby si siahli hlbšie do vrecák. Dopady takéhoto „bezohľadného“ presadzovania vlastných záujmov na pacientov nebudú ani zďaleka také dlhodobé a bolestivé, ako dôsledky strategickej bezohľadnosti transformačných projektov a reforiem.

Takýto účinný boj predpokladá jednotu – nie však len roviny tlačových vyhlásení, solidárnych stužiek a upozornení na dverách ordinácií. Potrebná je praktická jednota, ktorá dokáže preklenúť roztrúsené stavovské a odborárske združenia. **To, čo zjednocuje zdravotnícky personál, nie je profesijné zameranie a kvalifikácia, ale spoločné postavenie zoči-voči šéfom a poručníkom.**

Nakoniec, slovenskí zdravotníci s tým už skúsenosti majú. Pripomeňme, že **k najvýznamnejšiemu rastu reálnych miezd v zdravotníctve** nedošlo po žiadnej reforme a liberalizácii, ani po blahosklonnom zásahu „sociálnej“ vlády, ale **v dôsledku prvého ostrého štrajku slovenských zdravotníkov v roku 2006**. Lekári, sestry a ostatní zamestnanci zdravotníctva si vtedy dokázali vy dobyť aspoň časť toho, čo odplavila rastúca inflácia po roku 2002. Podarilo sa im prestať pokusy o politizáciu ich aktivity, démonizáciu zo strany médií, ako aj úskoky politikov. Dokázali udržať jednotu napriek zastrahovaniu a „kupovaniu“ lekárov zo strany riaditeľov nemocníc.

**Minister hovorí, že na zdravotníctvo „nie sú peniaze“?
To nie je naša starosť. My v zdravotníctve pracujeme – nie sme jeho
manažéri. A chceme vyššie mzdy!**

Prídte v pondelok 18. apríla diskutovať o perspektívach boja za lepšie podmienky pracujúcich v slovenskom a českom zdravotníctve — viac informácií na nasledujúcej strane.

Ako lekári ukázali silu v Českej Republike

Slovenským zdravotníkom môže všeličo napovedať aj **nedávna mobilizácia v Čechách, „Ďakujeme, odchádzame“**. Takmer štyri tisíce lekárov a lekárk podali k 1. januáru 2011 výpoveď a odmietali sa vrátiť do práce dotedy, kým štát nesplní ich požiadavky. Išlo najmä o zvýšenie plátov. Ich hnutie reálne hrozilo paralýzou zdravotnej starostlivosti v celej republike. Vystrašilo médiá i vládu. Lekári stiahli výpovede až potom, čo si v polovici februára vymohli **zvýšenie plátov o päť až osem tisíc Kč (200 až 320 €)** a ďalšie zvyšovanie pre seba i ostatných zdravotníkov **o 10 % v roku 2012**.

Aké boli plusy a mínusy ich akcie?

- ★ Po dlhých rokoch pokojného, čiže bezvýsledného dialógu s vládami pochopili, že ak si chcú čokoľvek vymôcť, musia konať tak, aby to ich protivníka bolelo. Mali šťastie, že im objektívne podmienky umožňovali pritlačiť vládu hrozbou odchodu do zahraničia – a naplno to využili. Nijako sa pritom nesnažili zastierať, že im ide o **skutočné ochromenie zdravotnej starostlivosti, nie o symbolické hrozby**. Najviac výpovedí padalo práve na oddeleniach, ako je ARO, všeobecná chirurgia, interná medicína a neurológia, ktoré sú pre akútnu starostlivosť kľúčové.
- ★ Lekári dokázali, že štát možno prinútiť k ústupkom aj v období, keď pracujúcim ordinuje úsporné opatrenia a škrtky. Podarilo sa im to len vďaka tomu, že **mali odvahu bojovať tam, kde sú všetci zamestnanci najsilnejší – na vlastnom pracovisku**. (V tom istom čase organizovali šéfovia najväčšej českomoravskej odborovej konfederácie protesty proti škrtom v štátnej správe. Tento „boj“ viedli tak, že vládu na demonštráciách „strašili“ silnými slovami, ktorých sa nikto nebál. Vláda tieto protesty bez mihnutia oka porazila.)
- ★ Mobilizácia „Ďakujeme, odchádzame“ prekročila, aspoň čo do šírky, odborové štruktúry. Nakoniec, lekárske odbory akciu pôvodne zamýšľali ako čisto symbolický protest. Len **vďaka mobilizácii nezávisle od odborových kanálov sa z protestu stalo skutočné hnutie**. Rástlo vďaka tomu, že sa lekári nespoliehali len na odborárske schôdze. Kampaň sa každodenne riešila v pracovných hláseniach, na školeniach

a neformálnych debatách. Lekári si vymieňali správy o situácii v jednotlivých nemocniciach prostredníctvom diskusných fór na internete.

- ★ Hnutie sa **nenechalo učičkať sľubmi, ani zlomiť nátlakom zo strany ministerstva, manažerov a primárov**. Naopak, dokázalo pridávať plyn. Lekári, ktorí nepodali výpoveď pracovných zmlúv, začali v januári rozväzovať dohody o pracovnej činnosti. Práve tie pritom udržiavajú chod českého zdravotníctva, ktoré trpí nedostatkom personálu podobne, ako to slovenské. Dohody o pracovnej činnosti umožňujú nadčasy nad zákonný limit, ktoré dobre pozná každý slovenský zdravotník.

Mobilizácia mala aj svoje slabé miesta:

- ★ Najcitelnejšou chybou nepochybne bolo, že sa mobilizáciu nepodarilo rozšíriť aj na zdravotné sestry a ďalší personál. Potom, čo na formálne oslovenie *Lekárskeho odborového klubu* nereagovali odbory zastrešujúce všetkých zamestnancov zdravotníctva, lekárske hnutie sa sústredilo „len“ na vlastný život. Vláda a médiá to, samozrejme, využili: začali medzi lekárov a sestry vrázať klin.
- ★ Hnutie tiež dopustilo, aby sa do istej izolácie dostalo aj na úrovni spoločnosti. Opomenulo vládny útok v podobe reforiem, zdražovania a úsporných opatrení, ktorého terčom je celá pracujúca trieda v ČR. Sústredilo sa len na vlastné profesné požiadavky. K čomu to viedlo? Vláda si vydýchla: lekárske hnutie samo zabránilo tomu, aby sa jeho príkladom inšpirovali aj iné sektory pracujúcich. A nielen to: sami lekári začali v dôsledku toho prehrávať boj o sympatie pracujúcich.
- ★ Lekári sa na ľudí obracali ako na pacientov, čo si slúžia doktorov, ktorí nie sú decimovaní nadčasmí. Vláda oslovovala ľudí ako pracujúcich: „Lekári chcú vyššie platy v dobe, keď si vy všetci musíte uťahovať opasky!“ Aj preto, že sa vláde a médiám podarilo obrátiť časť pracujúcich proti nim, lekári podpísali záverečné memorandum tak trochu pritlačené k stene. Bez ohľadu na to však ich príklad ukazuje, akú silu dokážu vyvinúť pracujúci, keď kolektívne konajú vo vlastnom záujme.

Skúsenosti z Čiech nepochybne môžu byť užitočné aj pre slovenských zdravotníkov. V **pondelok 18. apríla o 18:00** sa v priestoroch **Klubu spisovateľov na Laurinskej ulici 2 v Bratislave** bude konať **prezentácia analýzy priebehu a výsledkov boja českých lekárov a lekárk**, za prítomnosti **priameho účastníka hnutia „Ďakujeme, odchádzame“** v ČR. Príďte diskutovať o perspektívach zdravotníkov v Čechách i na Slovensku!